 ISSN: 2349-6002

Sustainable development goals

Varsha Murubhai Odedara[1], Bhavana R. Keshwala[2]
[1]Department of economics, Dr. V.r.godhaniya p.g.cenater Porbandar.
[2]Guide
doi.org/10.64643/IJIRTV12I8-191482-459

સારાંશ:ટકાઉ વિકાસનાઅભ્યાસનીઆવશ્યકતાઆજેવધતાજતાઔદ્યોગિકરણ અનેવસ્તીમાંથયેલાઝડપીવધારાનેકારણેમનુષ્ય ભાવિપેઢીનીજરૂરિયાતોનેલક્ષમાંલીધાવિનામાત્રપોતાના અંગતસ્વાર્થ અનેનફામાટેપર્યાવરણીયસંસાધનોનોઅતિશયઉપયોગકરેછે,તેનાલીધેપ્રદૂષણઅનેજળવાયુંપરિવર્તન જેવીઅનેકસમસ્યાઓ સર્જાય છે.આસમસ્યાઓમાંપર્યાવરણીય સાધનોનોવિનાશ થાયછે તેથીઆવિનાસને અટકાવવા અને પર્યાવરણીય સમસ્યાઓનેનિવારવાસામે ટકાઉવિકાસનોખ્યાલ એકમહત્વપૂર્ણ ખ્યાલ છે. જે માનવઅને પર્યાવરણવચ્ચેનાસબંધનેગાઢ બનાવે છે.ટકાઉવિકાસનાખ્યાલનીઅંદર શોષણનહીંપરંતુપોષણનાધ્યેયને ધ્યાનમાંલીધેલછે. ટકાઉ વિકાસનીઅંદરકુદરતીસંસાધનોનોબુદ્ધિપૂર્વક, યોગ્ય ઉત્પાદકઅનેકરકસરપુર્વક ઉપયોગ અનેભાવિપેઢીનાપોષણનોખ્યાલ આપવામાંઆવ્યો છે.આર્થિક વિકાસનીપ્રક્રિયામાંપર્યાવરણનાપ્રશ્નોનેધ્યાનમાંલેવામાં આવે છે.વિકાસનેલીધેપ્રકૃતિનોનાશથતોહોયતો તે વિકાસ લાંબાસમય સુધી ટકીશકે નહીં. આપણો વિકાસ કુદરનાભોગેનહી, પરંતું કુદરતનીસાથે થવોજોઇએ. કુદરતી સંસાધનોના વિકાસનીસાથે જથવોજોઇએ. વિકાસનીઆવીપ્રક્રિયાજકાયમ માટે ચાલી શકે. એટલે કે ટકાઉબનીશકે આમાટેવિકાસઅંગેનોનવોખ્યાલ અસ્તિત્વમાં આવ્યો જેનેટકાઉવિકાસ કહેછે. ટકાઉ આર્થિકવિકાસમાંવિકાસશીલદેશોમાંકુદરતીસાધનસંપતિનાવધુપડતાઉપયોગનેપરિણામેવિકાસનાભાવિદર પર તેનીવિપરીતઅસરો પડે છે.આર્થિકવિકાસ, સામાજિક સમાનતાઅનેપર્યાવરણસુરક્ષાઆત્રણ બાબતો પરટકાઉવિકાસનાધ્યેયનેવ્યાખ્યાયીતકરવામાંઆવે છે.

- ટકાઉવિકાસ નાધ્યેયો(SDGs)
- વિષયપ્રવેશ

1987માં “ધવર્લ્ડ કમિશનઓનએન્વાયરમેન્ટએન્ડ ડેવલપમેન્ટે” ટકાઉવિકાસના ખ્યાલનીસૌપ્રથમરજૂવાતકરી હતીઅનેજણાવ્યુંહતુકેવિકાસનીપ્રક્રિયાપેઢીઓસુધી કાર્યરત રહેવીજોઈએ.‘આપણુસહિયારુંભાવિ’ નામનાલેખમાંટકાઉવિકાસનોખ્યાલ આપવામાંઆવ્યોછે તે“ટકાઉ વિકાસએએવોવિકાસ છે જે વર્તમાનપેઢીનીજરૂરિયાતોનેએવીરીતે સંતોષવીકેજેથીભવિષ્યનીપેઢીઓનેપોતાનીજરૂરિયાતોને સંતોષવામાંકોઈમુશ્કેલીનપડે” ટકાઉ વિકાસ હાલનીસામાજિકજરૂરિયાતોને ભવિષ્યનીપેઢીઓમાટેપર્યાવરણનાસંરક્ષણસાથે સંતુલિત કરેછે.

- ટકાઉવિકાસનાધ્યેયો

સયુંકતરાષ્ટ્રસંઘ દ્વારાસપ્ટેમ્બર 2015માંટકાઉ વિકાસ માટે ટકાઉવિકાસનાધ્યેયો(SDGs) આપવામાં આવ્યા હતા. જેમાં 2030સુધીમાંવિશ્વનેવધુસમૃદ્ધબનાવવુગરીબીનેનાબૂદકરવી, પૃથ્વીનુંસુરક્ષિત રક્ષણ કરવા અને તમામ લોકોસુખશાંતિ સમાનન્યાયીક જીવન વિતાવી શકે તે હેતુથી ટકાઉ વિકાસનાલક્ષ્યાકોનક્કીકરવામાં આવ્યાછે. સયુંકત રાષ્ટ્ર સંઘ દ્વારા સજીવોની સુખાકારી માટે વૈશ્વિકસ્તરે ટકાઉવિકાસનાધ્યેયોનોસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે.આટકાઉવિકાસના ધ્યેયોનો મુખ્યહેતુ સમગ્રવિશ્વમાં વિકાસનીસાથેકુદરતીસાધનસંપતિના વધુ કાર્યક્ષમ ઉપયોગનોછે.

(1) ગરીબીનેનાબૂદ કરવી

ટકાઉવિકાસના આધ્યેયમાંગરીબીનેતેનાજડમુળમાંથીનાબૂદકરી અનેગરીબીનુંપ્રમાણહાલમાંસ્ત્રીપુરુષોઅને બાળકોનુંછે. તેમાં ઘટાડોકરી અનેઅડધુંકરવું. દેશમાં સામાજિકરક્ષણ પ્રક્રિયાનોઅમલકરીઅનેગરીબોઅને પીડિતોનેનોંધપાત્રલાભપહોસાડવોજોઈએઆઉપરાંતગરીબોનેતેમનાહકોમળીરહે તે માટે તેમને તમામ પ્રકારની સંપત્તિ માટે ટેકનિકલઅનેનાણાકીયસહાય આપવીજેથીવિકાસનેજાળવીશકાય.ગરીબોનેઆર્થિકસામાજિકઅને કુદરતીઆપત્તિઓથીબચાવવા.ગરીબોમાટેરોજગારીનુંસર્જનકરવું.

(2) શૂન્યભૂખમરો

ભૂખમરાનોઅંતલાવવામાટેસુરક્ષિત અને પુરતો આહારસુનિશ્ચિત કરવો. તેઉપરાંત બાળકોમહિલાવૃદ્ધોનેપોષણનીજરૂરિયાતોપૂર્ણ કરવીજોઈએ, જેથીકુપોષણનોઅંતલાવીશકાય. મહિલાઓનાનાસ્તરનાખાધઉત્પાદકોઅનેખેડૂતોપશુપાલકોઅનેમાછીમારોનીઆવકોવધારવી.આઉપરાંત સાતત્યપૂર્ણકૃષિઉત્પાદનપ્રક્રિયાનેસુનિશ્ચિત કરવીજેથીઉત્પાદનઅને ઉત્પાદકતાનેવધારીશકાય.

(3) ઉત્તમ સ્વાસ્થ્યઅને સુખકારી

ઉત્તમ સ્વાસ્થ્ય અને સુખકારીનોમુખ્યધ્યેયદરેકવયનાલોકોમાટેસારૂંજીવનઅને સુખમયજીવન બનાવવાનોછે.આઉપરાંત માતાઅનેબાળકોનામૃત્યુદરનેઘટાડવોજોઈએદેશમાં વધીરહેલા રોગોનાસંક્રમણનેઅટકાવવું.જેથીસ્વાસ્થ્યમાંસુધારો થાય અને માનસિકસ્વાસ્થ્ય સુધરેતેવાપ્રયાસોકરવા અનેતેઉપરાંત ટકાઉવિકાસ માટેલોકોનેસસ્તી અને સારી આરોગ્યસેવાઓ પૂરી પાડવીજોઈએ, જેથી સ્વચ્છપર્યાવરણનેપ્રોત્સાહન આપીશકાય.

(4) ગુણવત્તાયુક્તશિક્ષણ

ટકાઉ વિકાસનાઆધ્યેયમાંલોકોનેસમાનમફતતુલનાત્મક અનેગુણવત્તા સભર શિક્ષણ પૂર્ણ કરવાઅંગેનીતાલીમઆપવીજેથીશિક્ષણનીગુણવત્તા સુધરેઅનેવિકાસનેજાળવીશકાય.
કૌશલ્યલક્ષીશિક્ષણમાંપુખ્તવયનાં યુવાનોનોવધારો કરવો જેથીવિકાસનેઆગળવધારી શકાય.આસિવાયશિક્ષણમાંરહેલજાતીયુક્તભેદભાવનાબૂદકરવા, અને ટકાઉવિકાસનાધ્યેય માટેશિક્ષણ પ્રદાન કરવું. વૈશ્વિક સ્તરે શિષ્યવૃતિમાંવધારો કરવો.અનેઆંતરરાષ્ટીયશિક્ષણમાંસહકારવધારવોજેથી વિકાસને ટકાઉબનાવીશકાય.

(5) જાતિયસમાનતા

જાતિયસમાનતાના ધ્યેયનેસિદ્ધ કરવા માટે સ્ત્રીઓઅને પુરુષોને જીવનનાદરેકક્ષેત્રમાં સરખો અધિકારતકઅનેસન્માનમળવુંજોઈએ અનેસ્ત્રીઓનેમિલકત , શિક્ષણ આરોગ્યઅનેરાજકીય અનેસામાજિક કાર્યોનીભાગીદારીમાવધારોકરવો.

(6) શુદ્ધપાણી અને સ્વચ્છતા

લોકોનેસ્વસ્છપાણીમળીરહેવુંજોઈએ.પાણીનુંપ્રદૂષણઘટાડવુંજોઈએ.
શૌચાલયનીસુવિધાવધારવીજોઈએપાણીથીથતારોગોઅટકાવવાજોઈએ.

(7) સસ્તીઅનેસ્વસ્થઊર્જા

ઊર્જાનાવિકાસમાં વૈશ્વિકસહકારપૂરો પાડવોઅનેઊર્જાનામિશ્રણમાંપુનઃપ્રાપ્તિઊર્જાનાસ્ત્રોતો હિસ્સાને વધારવોજોઈએ જેથી વિકાસ જળવાઈ રહે. નવી ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરી અને નવાકાર્યક્રમો અમલકરી વિકાશીલદેશોઅનેઅલ્પવિકસિતરાષ્ટ્રોઅનેનાનાટાપુનો વિકાસકરવોજેથીઊર્જા પોષાય તેવીઅનેસ્વચ્છમળીરહે અનેટકાઉ વિકાસનેજાળવીશકાય.

(8) શ્રેષ્ઠકામગીરીઅને આર્થિકવૃદ્ધિ

રોજગારીમાંવધારોકરવો જોઈએ ઉત્પાદન વૃદ્ધિમાંખાસવધારો કરી માથાદીઠઆવકની વૃદ્ધિનેજાળવીરાખવીજોઈએ
ઉદ્યોગોમાંનવતરપ્રયાસોકરવા જોઈએ આસિવાય સુક્ષ્મ લઘુઅને મધ્યમ કદનાઉદ્યોગસાહસોનીવૃદ્ધિમાટેપ્રોત્સાહન કરવાજોઈએ.

(9) ઉદ્યોગોમાંનવીનતાઅનેઈન્ફ્રાસ્ટ્રકસર

સાતત્યપૂર્ણઔધોગિકરણને પ્રોત્સાહન કરવુંઅનેતેનાલીધેરોજગારી તથાકુલઘરેલુંઉત્પાદનના હિસ્સાને બમણોકરવોજેથીટકાઉ વિકાસ કરી શકાય. વિકાસશીલરાષ્ટ્રોમાંનાનાપાયાનાઉદ્યોગોમાટેનાણાકીયસહાય પુરી પાડવીજેથીતેનુંઉત્પાદનબજારસુધીવિસ્તરે.

(10)અસમાનતામાંઘટાડો

દેશમાં
આવકમાંરહેલીઅસમાનતામાંઘટાડોકરવોઅનેવય,
જાતિ, વિકલાગતા,વંશ,મૂળઉત્પતિ, ધર્મ અથવાઆર્થિકકેઅન્યઅન્યદરજ્જાના ભેદભાવ નીનીતિઓઅને કાયદાઓનેનાબૂદકરી અનેયોગ્યકાયદાઅનેનીતિઓનેપ્રોત્સાહનઆપવું
.આસિવાય દિવ્યાગ,વૃદ્ધ, મહિલાઓનાઅધિકારોનુરક્ષણ કરવુંતેનેઅધિકારોમળતાટકાઉવિકાસનેસાધીશકાય.

(11) ટકાઉશહેરોઅનેસમુદાયો

ટકાઉશહેરોઅને સમુદાયોનોહેતુ એ છે કે માનવરહેઠાણોનેસુરક્ષિત સમાવેશકઅને ટકાઉ બનાવવા. અનેટકાઉશહેરીકરણ માટેવાહનવ્યવહારનીસુવિધાઓમાંસુધારો
કરવોજેથીલોકોનેપરિવહનમાંસરળતામળીરહે.આઉપરાતશહેરોનાટકાઉ વિકાસ માટેતેનાકચરાનુંપુનઃવ્યવસ્થાપનકરવું જોઈએ. ટકાઉ વિકાસ માટે
કુદરતીહોનારતોનુંપ્રમાણઘટેતેવાપ્રયત્નોકરવા
અનેશહેરીગરીબો
અનેપીડિતોનેરહેઠાણનીસુવિધાપૂરીપાડવી.

(12) **જવાબદારવપરાશઅનેઉત્પાદન**

ટકાઉવિકાસ માટેવપરાશઅને ઉત્પાદનનામાળખામાટેકાર્યક્રમોનોઅમલકરવો જેમાંતમામદેશોએપગલાંલેવા.અનેસંસાધનોનોબુદ્ધિપૂર્વક ઉપયોગ કરવો અને કચરાનેઘટાડવામાટેતેનોપુનઃઉપયોગકરવો જોઈએ અને ઉદ્યોગોમાંપર્યાવરણનીસુરક્ષાનીઉત્પાદન પદ્ધતિઅપનાવવીજોઈએ.પ્લાસ્ટિકનાઉપયોગનેઘટાડવો જોઈએ,અનેકુદરતીઊર્જાનેજાળવીશકાય તેવા ઉપકરણોનોઉપયોગકરવો.જેથીવપરાશઅનેઉત્પાદનને સુરક્ષિત કરીશકાય.

(13) **આબોહવા પરિવર્તન**

આબોહવાનેલગતીકૂદરતી હોનારતોનેકારણેતાપમાનઅને હવામાનમાંલાંબા ગાળાથીજેફેરફાર થાય તેનેઆબોહવાપરિવર્તન કહેછે. આબોહવાના પરિવર્તનજાળવીરાખવા માટે નવીનીકરણીયઊર્જાનો ઉપયોગકરવો અનેતેનાઉપયોગથીપર્યાવરણીય આબોહવાનેજાળવીશકાયજેથીતાપમાનમાંઘટાડોથાયઅ નેજગલોના વિનાશનેઅટકાવવોજોઈએ.પ્રદૂષણમુક્ત પરિવહનનો ઉપયોગકરવોજોઈએ અને આબોહવામાંપરિવર્તન માટેપર્યાવરણીય જાગૃતિફેલાવવીજેથીવસ્તીનેપર્યાવરણીય અસરોથી બચાવીશકાય.

(14) જલ જીવન

ભવિષ્યની પેઢીઓમાટેસમુદ્ર, સાગર અનેસમુદ્રીસંશાધનોનુંરક્ષણ અનેટકાઉઉપયોગકરવો જેથીજળમાંરહેતાજીવોસુરક્ષિત રહે. સમુદ્રી પ્રદૂષણઘટાડવુંઅતિશયમાછીમારીનેરોકવીજોઈએ. સમુદ્રી કાયદાઓઅનેનિયમોનુંપાલનકરવું.

(15) જમીન પરનું જીવન

વન્યજીવો અને જૈવવૈવિધ્યનુંરક્ષણ કરવું જોઈએ અનેજમીનનાધોવાણનેઅટકાવવું જોઈએ.અનેખેતીમાંરસાયણમુક્તટકાઉઉત્પાદન પદ્ધતિઓવધારવીજોઈએ.

(16) શાંતિન્યાય અને મજબૂત સંસ્થાઓ

શાંતિન્યાય અને મજબૂત સંસ્થાઓનો આધ્યેય હિંસા અને અપરાધમાંઘટાડોકરવો અને તમામલોકોનેસમાનઅને ઝડપી ન્યાય મળીરહેવોજોઈએ.લોકોનેછેતરપિંડીએટલેકે ભ્રષ્ટાચાર અનેલાંચખોરીમાંઘટાડોકરવો જોઈએ.અનેદેશમાંલોકોનીભાગીદારીમાંવધારોકરવો જોઈએ જેથી ટકાઉવિકાસનેજાળવીશકાયઅને બાળકોઅનેપછાતવર્ગોનુંરક્ષણ કરવું.

(17) લક્ષ્યાકો માટેભાગીદારી

સફળતાપૂર્વકપૂર્ણકરવાજોઈએ.સતતવિકાસ માટે વૈશ્વિકભાગીદારીદ્વારાઆ ધ્યેયનેઅમલમાંમૂકવા માટેના માધ્યમોનેગતિશીલબનાવવાજોઈએ. વૈશ્વિક એકતાનીનીતિદ્વારાગરીબ અને સૌથી વધુનબળાલોકોનીજરૂરિયાતોપરધ્યાન કેન્દ્રિત કરી અને તમામ દેશોનીભાગીદારીસાથેસાર્વત્રિકભાગીદારીશાંતિનેપ્રોત્સાહ નઆપવું.

સમાપન

કુદરતીસંસાધનોનો જેવધારેઉપયોગકરવામાંઆવ્યો છે તેમાં ક્યાંયપણકાળજીલેવામાં આવી નથી તેથી વિકાસ

માટે કુદરતી સંસાધનોનાસર્વધન ઉપરધ્યાન આપવું એ બાબતજરૂરીબની છે.તેથીટકાઉવિકાસનાધ્યેયોમાત્રસરકારનીજવાબદારીન થી,પરતુંવિધાથીર્ઓ,નાગરિકો, સંસ્થાઓ અને ખાનગીક્ષેત્રઅનેસમગ્ર વિશ્વનીસયુંકત જવાબદારી છે.ટકાઉવિકાસનાદીર્ઘકાલીન ધ્યેયનેહાંસલકરવા સામગ્રવિશ્વએસાથેમળીનેકાર્યકરવુંપડશેતોજવિકાસના ધ્યેયોનેસિદ્ધ કરી શકાશે. ટકાઉવિકાસએપૃથ્વીનેવિનાશથીબચાવવા અને ભવિષ્યનેસુરક્ષિત કરવા માટે અનિવાર્ય છે.

સંદર્ભસુચિ

[1] -Britannica.Com
[2] -En.wikiepeadia.org
[3] -Opeace_ed_campaiyn.org
[4] -Sustainable development goals
[5] -પર્યાવરણનુંઅર્થશાસ્ત્ર